

Avsiktsförklaring, överenskommelse, eller upphandlat avtal?

- Diskussionsunderlag om verktyg för fördjupad samverkan om bredbandsutbyggnad**

Översiktligt innehåll i detta diskussionsunderlag

Bakgrund

I det första avsnittet presenteras materialet, arbetsgruppen och dess uppdrag, och information om tidigare samverkansavtal och eventuella kommande överenskommelser. Här finns också information om andra strategier för vidare bredbandsutbyggnad.

Sid. 1-12

Förutsättningar för en lyckad överenskommelse

Det är inte självklart att överenskommelser om fördjupad samverkan kring bredbandsutbyggnad kommer nå önskad effekt. Detta avsnitt samlar tidigare erfarenheter om när samverkansarbete fungerat bra eller dåligt, och frågeställningar att utgå ifrån innan samverkansarbetet kan börja.

Sid. 13-23

Vad kan en överenskommelse innehålla?

Om förutsättningar för en lyckad överenskommelse finns bör former och innehåll specificeras. Detta avsnitt samlar information om viktiga frågeställningar man bör diskutera internt och tänka på vid diskussioner med externa aktörer

Sidor 24-34

Ytterligare information och länkar

Vad behöver man tänka på i processen att ingå ett formellt avtal? Här finns information och länkar kring vad som är viktigt att tänka på.

Sid. 35-40

Andra exempel på överenskommelser

Hur har andra kommuner gjort vid samverkan eller upphandling? Här finns tips och råd från kommun som valt olika utbyggnadsstrategier, med goda resultat.

Sid. 41-52

Bredbandsforums arbetsgrupp

Avtal som verktyg för samverkan

Kort om materialet

- Detta diskussionsunderlag kan användas av kommuner och andra aktörer som överväger att främja bredbandsutbyggnad genom olika typer av avtal eller överenskommelser.
- Diskussionsunderlaget innehåller resonemang om för- och nackdelar med att använda detta verktyg för samverkan.
- Materialet bidrar även med information och "att tänka på"-frågeställningar kring olika områden som kan ingå i samverkansformen.
- I materialet presenteras även exempel på hur andra har bedrivit samverkansarbete kring bredbandsutbyggnad.

Bakgrund

Arbetsgruppens uppdrag

- Bredbandsforum har fått i uppdrag att beskriva om och i så fall hur olika typer av s.k. samverkansavtal, intentionsavtal eller överenskommelser mellan olika aktörer kan bidra till bredbandsutbyggnaden.
- Uppskattningsvis finns över 100 s.k. samverkansavtal tecknade mellan kommuner och bredbandsaktörer i Sverige. De flesta tecknades under perioden 2012–2017.
- Bredbandsforum har låtit genomföra en kartläggning av tidigare tecknade samverkansavtal. Totalt kartlades 28 samverkansavtal, där merparten tecknades under perioden 2015–2017.
- Utifrån denna kartläggning, intervjuer med aktörer och workshopmöten i arbetsgruppen, har ett översiktligt material som beskriver avtal som verktyg för samverkan tagits fram.

Om termen ”samverkansavtal”

- ”Samverkansavtal” används ofta som ett samlingsnamn för att beskriva överenskommelser som träffas mellan två eller flera parter i syfte att öka samarbetet och skapa en struktur för ett gemensamt arbete med att uppnå övergripande eller specifika bredbandsmål.
- Dessa överenskommelser kan skilja sig kraftigt åt i exempelvis graden av formellt åtagande och juridiskt bindande formuleringar. I många fall kan därför ordet ”avtal” vara missvisande, varför den bredare termen ”överenskommelser” oftare kommer att användas i detta diskussionsunderlag.

Samverkansavtal 2012-2017

Varför har samverkansavtal ingåtts tidigare?

- Den vanligaste anledningen till att samverkansavtal ingåtts har varit förhoppningen att avtalet kan skapa ett större engagemang kring de lokala mål som satts för bredbandsutbyggnaden.
- Där samverkansavtalet antogs i kommunfullmäktige var tanken att ett formellt affärsdokument skulle skapa ett större engagemang hos både de offentliga och privata inblandade aktörerna, och bidra med en långsiktig struktur för samarbete.
- Kartläggningen visar att samverkansavtal ofta har haft positiva effekter i de kommuner där de använts. Kunskap och engagemang kring bredbandsfrågor har höjts, både inom kommunen och hos aktörerna.
- Kartläggningen visar också att samverkansavtalen på vissa håll inte gett positiva effekter på bredbandsutbyggnaden.

Källa: Kartläggning samverkansavtal som verktyg för bredbandsutbyggnad, A-focus (2020)

Har ni använt er någon typ
av överenskommelse i
arbetet med att främja
bredbandsutbyggnad?

Hur har det fungerat?

Samverkansavtal 2021-2025

Är överenskommelser ett relevant verktyg för samverkan kring bredbandsutbyggnad framöver?

- Då den kommersiellt drivna fiberutbyggnaden kommit så långt det är möjligt i många kommuner kan andra typer av samverkan komma att behövas framöver.
- Det kan handla om att färdigställa utbyggnaden i kommunen för att hantera efteranslutningar, säkerställa intern drift eller skapa förutsättningar för framtidens digitala tjänster.
 - Dessa frågeställningar kommer antagligen vara centrala för kommande överenskommelser eller upphandlade avtal
 - Inte sällan är det också de mest kostsamma anslutningarna som kvarstår, vilket kan komma att ställa höga krav på insatser och engagemang från alla parter
- De statliga anslag som avsatts under perioden kommer också ge fler möjligheter till bredbandsutbyggnad, bland annat genom att skriva samverkansavtal.
- Vilken roll och funktion tror ni att olika former av överenskommelser kan få i framtiden?

Källa: Kartläggning samverkansavtal som verktyg för bredbandsutbyggnad, A-focus (2020)

Överenskommelser eller avtal är ett av flera möjliga verktyg för att främja bredbandsutbyggnad

- Olika faktorer påverkar vilken lösning som passar bäst i en kommun. Exempel på faktorer som kan påverka är:
 - hur mycket bredband är kvar att bygga
 - geografiska förutsättningar
 - befolkningstäthet
 - tillgång till ett kommunalt stadsnät
- Mer information om olika strategier som kan användas för förbättrad bredbandsutbyggnad finns i Bredbandsforums koncept [Bredbandslyftet](#).

Attrahera

Att attrahera flera aktörer som erbjuder olika former av bredband kan underlätta utbyggnaden i hela kommunen

Samverkansavtal

När marknaden inte är tillräckligt stort för att attrahera flera aktörer, kan fördjupad samverkan genom en överenskommelse vara en lösning

Upphandla

När det saknas underlag för en marknadsdriven utbyggnad kan en lösning vara att upphandla bredbandsutbyggnad

Bygga själv

Kommuner med resurser och kapacitet kan själva ansvara för en stor del av utbyggnaden

Kommuner kan samverka med varandra genom gemensamma organisationer, nämnder eller avtal

- Det finns idag även möjligheter att samverka över kommungränserna, exempelvis genom
 - kommunalförbund eller en gemensam nämnd,
 - gemensamma bolag eller stadsnät
 - andra typer av avtal
- Läs mer om förutsättningar och möjligheter till offentlig samverkan, se PTS [rapport om kommuners roller på bredbandsmarknaden och undantag från den kommunala lokaliseringsprincipen](#) eller [vägledning till kommuner](#).

Källa: Kommuners roller på bredbandsmarknaden och undantag från den kommunala lokaliseringsprincipen, PTS (2018)

Kom ihåg!

- De olika verktyg en aktör kan använda i främjandet av bredbandsutbyggnad, så som upphandling, finansiering eller samverkan genom olika typer av överenskommelser innefattar olika juridiska processer som kräver juridisk kompetens.
- Detta diskussionsunderlag ger enbart en överskådlig bild av olika samverkansprocesser
 - De juridiska förutsättningarna för er tänkta samverkan, t.ex. frågor kring upphandling och kommunal kompetens, måste undersökas noggrant innan och under diskussioner med externa aktörer.

Har ni diskuterat de olika
alternativ för att främja
bredbandsutbyggnad som
Bredbandslyftet beskriver?

Förutsättningar för en lyckad överenskommelse

Översiktligt innehåll i detta diskussionsunderlag

Bakgrund

I det första avsnittet presenteras materialet, arbetsgruppen och dess uppdrag, och information om tidigare samverkansavtal och eventuella kommande överenskommelser. Här finns också information om andra strategier för vidare bredbandsutbyggnad.

Sid. 1-12

Förutsättningar för en lyckad överenskommelse

Det är inte självklart att överenskommelser om fördjupad samverkan kring bredbandsutbyggnad kommer nå önskad effekt. Detta avsnitt samlar tidigare erfarenheter om när samverkansarbete fungerat bra eller dåligt, och frågeställningar att utgå ifrån innan samverkansarbetet kan börja.

Sid. 13-23

Vad kan en överenskommelse innehålla?

Om förutsättningar för en lyckad överenskommelse finns bör former och innehåll specificeras. Detta avsnitt samlar information om viktiga frågeställningar man bör diskutera internt och tänka på vid diskussioner med externa aktörer

Sidor 24-34

Ytterligare information och länkar

Vad behöver man tänka på i processen att ingå ett formellt avtal? Här finns information och länkar kring vad som är viktigt att tänka på.

Sid. 35-40

Andra exempel på överenskommelser

Hur har andra kommuner gjort vid samverkan eller upphandling? Här finns tips och råd från kommun som valt olika utbyggnadsstrategier, med goda resultat.

Sid. 41-52

Överenskommelser kräver ett gediget grundarbete

- Om era diskussioner om möjliga verktyg att använda för att främja bredbandsutbyggnaden landar i att en överenskommelse kan vara lämplig är följande frågeställningar viktiga att utreda. Både genom ett internt arbete, men även genom att ta lärdom av andras erfarenheter.
 - Kommunens mål, resurser och prioriteringar, då dessa utgör grunden för vidare diskussion med externa aktörer
 - Vilka förväntningar som finns på en eventuell överenskommelse och om dessa förväntningar är realistiska
 - Vad ni anser bör ingå och inte i en eventuell överenskommelse, då det är avgörande för om processen kommer ha en positiv effekt på bredbandsutbyggnaden
- I detta avsnitt listas även konkreta exempel på när s.k. samverkansavtal har fungerat bra och mindre bra, vad kommuner som tecknat samverkansavtal skulle vilja förändra samt viktiga frågeställningar att svara på
 - Att utvärdera överenskommelsernas effekt på bredbandsutbyggnaden är svårt, och materialet utgår ifrån upplevda fördelar och nackdelar av samverkansavtal som beskrivits av intervjuade kommuner

Tydliggör behov, resurser och prioriteringar

- Innan ett arbete med att identifiera samverkansformer inleds, bör en kartläggning göras av var i bredbandsutbyggnaden kommunen befinner sig, och på vilket sätt kommunen kan vara attraktiv för en aktör.
- Exempel på frågeställningar:
 - Hur mycket fiber har vi kvar att bygga i kommunen där en överenskommelse kan vara aktuell?
 - Varför är en fortsatt bredbandsutbyggnad viktigt för oss? Kommande digitalisering etc.
 - Vilka resurser (t.ex. befintlig infrastruktur, kanalisation, förbättrad service eller kortade handläggningstider) kan vi använda för att nå de identifierade målen?
 - Vilka andra utmaningar har vi som en överenskommelse kan bidra till att lösa?

Utgå från strategi och handlingsplan

- En behovs- och resurskartläggning kan vara ett bra stöd i arbetet med att tydliggöra en kommuns mål och prioriteringar.
- Ofta har arbetet resulterat i en bredbandsstrategi och/eller utvecklingsplan, som konkretiserar hur man ska jobba med bredbandsfrågor i kommunen.
- Man kan med fördel ta hjälp av den regionala bredbandskoordinatören, för att diskutera förutsättningar och villkor för olika samverkansformer.
- Den kommunala bredbandsstrategin och/eller handlingsplanen kan behöva uppdateras för att möta nya utmaningar, i takt med att bredbandsutbyggnaden går in i nya faser.

Interna frågeställningar om behov

- ✓ Ytterligare höghastighetsbredband till hushåll, företag, fritidshus?
- ✓ Anslutningar till kommunens byggnader?
- ✓ Anslutningar av hushåll för att kunna ge kommunal service?
- ✓ Införande av digital bostadsanpassning och andra tjänster inom vård och omsorg?
- ✓ Förbättrad mobiltäckning?
- ✓ Efteranslutning eller nybyggnation?
- ✓ Tätort/landsbygd eller båda?
- ✓ Drift och underhåll, uppgradering av befintlig infrastruktur?
- ✓ Nedsläckning av kopparnätet?
- ✓ Vilka åtgärder kan kommunen vidta för att nå önskade resultat?
- ✓ Behövs ökade anslag för att nå målen, eller finns outnyttjade tillgångar (kanalisation eller annan infrastruktur)?
- ✓ Vem äger bredbandsfrågan idag, imorgon och på sikt, inom förvaltningen?
- ✓ Vilka aktörer (nätägare) finns i kommunen? Finns det ett stadsnät? Finns det privata nätägare? Finns det fiberföreningar?
- ✓ Vilka nätägare finns i grannkommunen?
- ✓ Vad kan nätägare i kommunen bidra med?

När har kommuner upplevt att överenskommelser fungerat bra?

Exempel på tidigare framgångsfaktorer vid samverkansavtal som kommuner lyft i intervjuer:

- ▶ Samverkansavtalet har lett till att beslutsfattare har visat **större engagemang** för bredbandsutbyggnaden, både mot kommuninvånare och kommunens interna arbete och mot samarbetspartnern.
- ▶ Kommunens övriga verksamheter har bidragit med stöd till samverkansarbetet och därmed **effektiviserat kommunens insats**.
- ▶ Samarbetet mellan kommunen och aktörens representanter har fungerat bra, och man har varit **pragmatisk** inför t.ex. förändrade förutsättningar för utbyggnaden.
- ▶ Samverkansavtalet har gjort att aktören satsat på kommunen, och **investerat mer resurser** i utbyggnadsarbetet än tidigare.
- ▶ Ett aktivt informations- och kunskapsutbyte mellan parterna har bidragit till ett mer **effektivt planeringsarbete** och därmed ökat utbyggnaden ytterligare.
- ▶ Om konkurrensen om fiberkunderna har varit begränsad, har den samverkande aktören kunnat **fullfölja utbyggnadsplanen**.

Källa: Samverkansavtal som verktyg för bredbandsutbyggnad, A-focus (2020)

När har kommuner upplevt att överenskommelser fungerat mindre bra?

Exempel där samverkansavtal inte bidragit till ökad bredbandsutbyggnad som kommuner lyft i intervjuer:

- ▶ **Efterfrågan** på bredband i kommunen har visat sig vara lägre än förväntat, vilket bidragit till att utbyggnaden avstannat.
- ▶ Konkurrerande aktörer har etablerat sig i kommunen, vilket **minskat kundunderlaget** för den samverkande aktören.
- ▶ Kommunen har haft svårt att öka den **interna effektiviseringsgraden**, vilket har gjort samverkansarbetet mindre lönsamt än vad aktören förväntat sig och därmed minskat deras engagemang.
- ▶ Den samverkande aktören har **övergett utbyggnadsplaner**, eftersom de inte längre bedöms som kommersiellt gångbara.
- ▶ I vissa fall har samverkansarbetet inte lyckats **engagera beslutsfattare** och politiker.

Lärdomar från kommuner med överenskommelser

- Här är några kommuners svar på frågan; *"vad hade ni gjort annorlunda om ni fått omformulera ert samverkansavtal?"*

"Viktigt att ta fram en tidplan som komplement till överenskommelsen"

"Konkretisera mål och delmål i avtalet, med tydlig lokal anknytning"

"Inkluderat rutiner för arbete med efteranslutningar, idag saknas det i många överenskommelser"

"Tydliggör processen. Vem gör vad och när? Exempelvis kompetensöverföring mellan olika parter vid kritiska skeenden i utbyggnaden"

"Reglera kommunikationen tydligare – både mot slutkund och mellan samverkanspartners. Särskilt viktigt när förutsättningarna på marknaden ändras"

"Avtalet blir viktigt först när samverkan inte fungerar. Det hade varit hjälpsamt att inkludera tydligare processbeskrivningar och ansvarsfördelning att utgå från i sådana lägen"

"Sett över och förankrat interna processer och ansvarsroller inom kommunen, och inkluderat vem som gör vad inom förvaltningen i avtalet"

Viktiga frågeställningar att utreda

Prioriteringar

- ✓ Vad har vi för **förväntningar** på överenskommelsen? Har vår samverkanspartner samma förväntningar?
- ✓ Hur stort är **engagemanget** för bredband i kommunen? Om lågt, behöver/kan vi öka det?

Ambition

- ✓ Vad vill vi **uppnå** med överenskommelsen?
- ✓ Vilka **tekniker** och typer av bredbandsnät ska inkluderas i överenskommelsen?
- ✓ Vad är **utbyggnadsmålet** på sikt (3 år och 5 år)? Behöver vi definiera ytterligare delmål?

Resurser

- ✓ Har vi **resurser och kunskap** att samarbeta med övriga aktörer? Hur skaffar vi oss det?
- ✓ Har vi ett **eget stadsnät** som kan nyttjas ytterligare? Kan vi öka stadsnätets utbyggnadsmöjligheter genom ändrade ägardirektiv?
- ✓ Hur kommunicerar vi information om **regelverk** gällande utbyggnad som kräver tillgång till kommunal mark?
- ✓ Vilka **andra infrastruktursatsningar** som kan bidra till bredbandsutbyggnad ska kommunen genomföra inom de närmaste åren i t.ex. el, väg eller vatten och avlopp?

Externa frågeställningar

- ✓ Vilka **nätägare** är etablerade i vår kommun? Vilka har ett nät att bygga vidare på?
- ✓ Hur ser markägandet ut i kommunen? Finns åtgärder som kan vidtas för att **samordna kanalisationsarbete** mellan olika markägare och minimera risk för ledningsrätter?
- ✓ Har vi stämt av med **andra kommuner** som har överenskommelser med en extern aktör om deras tillvägagångssätt?
- ✓ Finns det pågående aktiviteter eller **planer på utbyggnad** från aktörer eller stadsnät?
- ✓ Hur kommer en överenskommelse påverka **konkurrensen**?

Har er organisation
förutsättningarna att ingå en
lyckad överenskommelse?

Vad kan en överenskommelse innehålla?

Översiktligt innehåll i detta diskussionsunderlag

Bakgrund

I det första avsnittet presenteras materialet, arbetsgruppen och dess uppdrag, och information om tidigare samverkansavtal och eventuella kommande överenskommelser. Här finns också information om andra strategier för vidare bredbandsutbyggnad.

Sid. 1-12

Förutsättningar för en lyckad överenskommelse

Det är inte självklart att överenskommelser om fördjupad samverkan kring bredbandsutbyggnad kommer nå önskad effekt. Detta avsnitt samlar tidigare erfarenheter om när samverkansarbete fungerat bra eller dåligt, och frågeställningar att utgå ifrån innan samverkansarbetet kan börja.

Sid. 13-23

Vad kan en överenskommelse innehålla?

Om förutsättningar för en lyckad överenskommelse finns bör former och innehåll specificeras. Detta avsnitt samlar information om viktiga frågeställningar man bör diskutera internt och tänka på vid diskussioner med externa aktörer

Sidor 24-34

Ytterligare information och länkar

Vad behöver man tänka på i processen att ingå ett formellt avtal? Här finns information och länkar kring vad som är viktigt att tänka på.

Sid. 35-40

Andra exempel på överenskommelser

Hur har andra kommuner gjort vid samverkan eller upphandling? Här finns tips och råd från kommun som valt olika utbyggnadsstrategier, med goda resultat.

Sid. 41-52

Innan överenskommelser ingås – förtydliga parternas förväntningar och behov

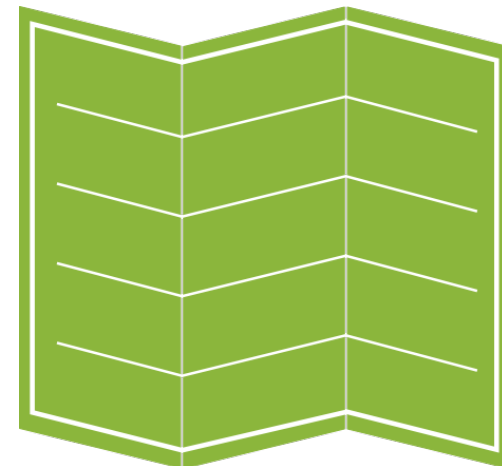
Det är viktigt att båda parter går in i samverkansarbetet med förståelse för den andra partens situation. Går det att formulera en gemensam avsiktsförklaring och målbild?

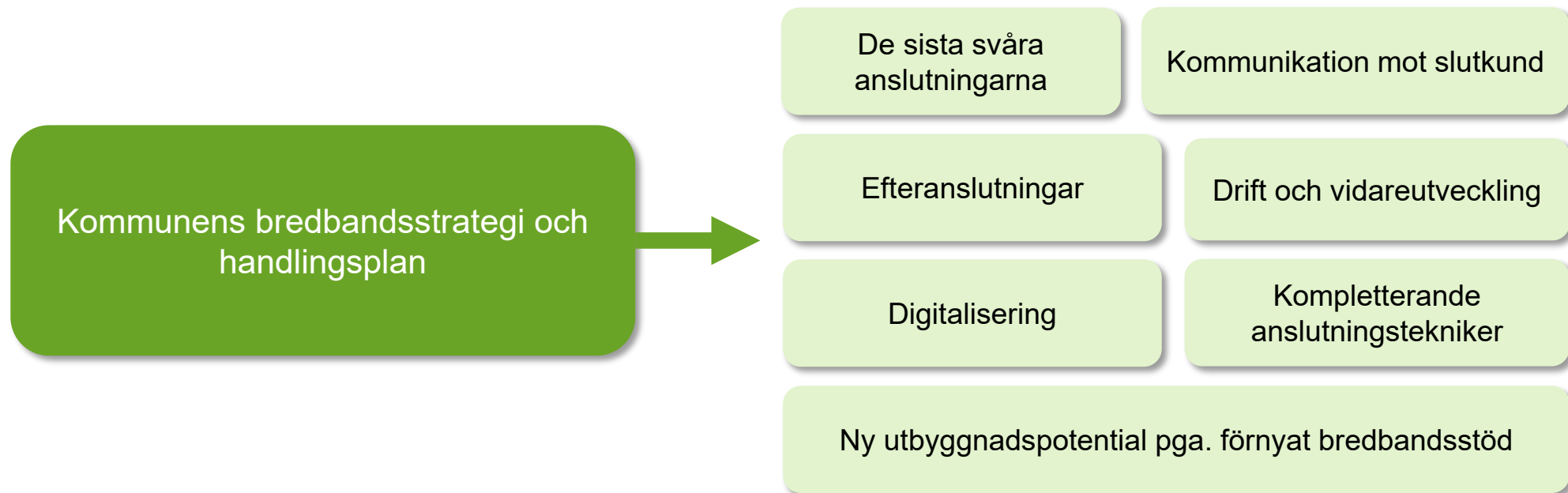
Kommunala förutsättningar sätter ramarna oavsett samverkansform

- Hur ett samverkansarbete ska utformas beror till stor del på kommunen och den lokala marknadens förutsättningar samt att hänsyn tas till aktuell lagstiftning.
- För att samarbetet ska förbli hållbart över tid krävs god förståelse för vilka lokala utmaningar som måste behandlas i överenskommelsen.
 - Här ingår också kunskap om förutsättningarna för hur en offentlig organisation får teckna avtal och bedriva verksamhet
- I många av landets kommuner återstår främst utbyggnadsarbete på landsbygden eller efteranslutningsarbete, vilket kan kräva upphandling
- På nästkommande bilder ges exempel på frågeställningar som kan påverka vilken typ av överenskommelse som kan passa för de lokala förutsättningarna.

Källa: Samverkansavtal som verktyg för bredbandsutbyggnad, A-focus (2020)

Vad kan en överenskommelse innehålla? (1)

Exempel på frågeställningar som kan inkluderas i en överenskommelse. Innehållet påverkas slutligen av parternas målsättning och prioriteringar.

Vad kan en överenskommelse innehålla? (2)

- Vilka sakfrågor samverkan ska inkludera beror t.ex. på hur stark den lokala fibermarknaden är, hur många aktörer som är verksamma och geografiska förhållanden i kommunen.
- Om utbyggnadskostnaden är hög kan det offentliga bidra till att sänka kostnaderna för utbyggnaden
 - kommunen kan t.ex. erbjuda konkurrenskraftiga priser på svartfiberanslutningar eller tillgång till kanalisation i offentliga nät, till lika villkor för alla aktörer
- På nästa sida finns frågeställningar som kan vara till hjälp inför och under diskussioner med externa aktörer.

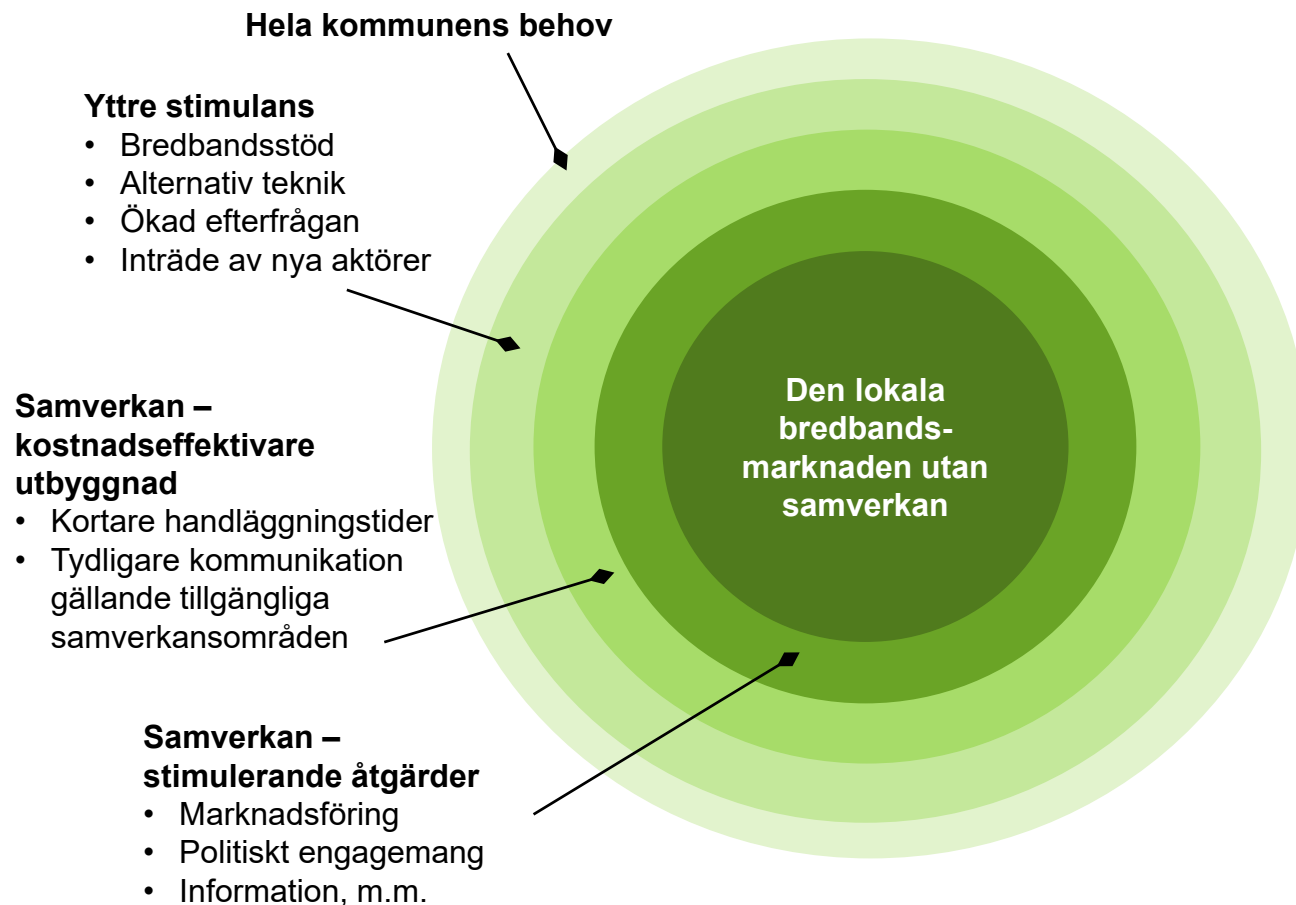

Illustration över hur kommunens bredbandsmål lättare kan nås genom samverkan och yttre stimulans i kommunen.

Viktiga frågeställningar i att förbereda en överenskommelse

- ✓ Är överenskommelsen tillräckligt tydligt formulerad? Hur hanteras t.ex. ett eventuellt lågt anslutningsintresse i kommunen?
- ✓ Kan innehållet i överenskommelsen följas upp på ett tydligt sätt? Om inte, är detta överensstämmande med båda parter intention med överenskommelsen?
- ✓ Har kommunen egna infrastrukturtillgångar, t.ex. i form av fiber eller kanalisation som kan göras tillgänglig för icke-exklusiva samverkansavtal?
- ✓ Vilka/ hur många byggnader saknar bredband idag och hur ligger de till geografiskt?
- ✓ Vilka villkor erbjuds för utbyggnad som kräver tillgång till kommunal mark?
- ✓ Är ansvarsfördelningen i överenskommelsen tydlig och acceptabel för alla parter?
- ✓ Teknik och förutsättningar ändras, hur säkerställer man att överenskommelsen följer kommunens utveckling och ändrade behov?

Olika typer av överenskommelser

- Det finns många olika sätt att formalisera ett samarbete med en extern aktör, och innehållet i en överenskommelse beror till stor del på lokala utmaningar. Det finns därmed ingen fast mall för hur det ska utformas.
- Möjliga upplägg inkluderar avsiktsförklaringar (även kallat *Letter of Intent*) och andra icke-juridiska åtaganden, olika typer av s.k. samverkansavtal med specifika kommersiella åtaganden, och samverkan genom offentlig upphandling
- I nästa avsnitt finns ett flertal länkar till juridiska källor som kan vara användbara vid avtalsskrivning

Exempel på olika överenskommelser

"Letter of Intent"	"Samverkansavtal"	Upphandlade avtal
Ett letter of Intent (Lol) är en avsiktsförklaring som upprättas mellan parter för att skapa arbetsro och ramar för kommande förhandlingar. Dokumentet behöver inte vara juridiskt bindande i sig, men kan ligga till grund för kommande avtal	En fördjupad överenskommelse. Parterna kan leverera och prestera enligt överenskommelsen, men överenskommelsen kan vara avgränsad från juridiska bestämmelser	Ett juridiskt bindande avtal där båda parter förbinder sig att leverera och prestera efter överenskommelse
+ Kan väcka engagemang för fortsatt utbyggnad + Skapar förutsättningar för vidare samarbeten	+ Skapar förutsättningar för långvarigt samarbete, där båda parter kommer överens om mål och leveranser	+ Garanterar att utbyggnad sker enligt kravspecifikationer och tecknade avtal + Möjlighet till viten om så inte sker
– Riskerar att bli verkningslöst om engagemang för avtalet uteblir	– Ökade insatser krävs av samtliga parter – Ingen garanti att parterna håller vad de lovar i avtalen	– Upphandlingsförfarandet kan kräva större insatser (både arbetsmässiga och ekonomiska)

Kom ihåg!

- När avtal skrivs behöver juridiska aspekter beaktas. Det finns inte så mycket prejudicerande material att luta sig mot. Upphandlingsjurister bör därför involveras tidigt i processen för att undvika misstag
- Om kommunen äger egna fibertillgångar i bolagsform kan även ändrade ägardirekt till kommunalägda nätverksägare vara ett hjälpmedel för vidare utbyggnad, förutsatt att det finns juridiska och kommersiella förutsättningar för en sådan

Med utgångspunkt i er situation
och med era förutsättningar – vad
skulle en överenskommelse kunna
innehålla?

Ytterligare information och länkar

Översiktligt innehåll i detta diskussionsunderlag

Bakgrund

I det första avsnittet presenteras materialet, arbetsgruppen och dess uppdrag, och information om tidigare samverkansavtal och eventuella kommande överenskommelser. Här finns också information om andra strategier för vidare bredbandsutbyggnad.

Sid. 1-12

Förutsättningar för en lyckad överenskommelse

Det är inte självklart att överenskommelser om fördjupad samverkan kring bredbandsutbyggnad kommer nå önskad effekt. Detta avsnitt samlar tidigare erfarenheter om när samverkansarbete fungerat bra eller dåligt, och frågeställningar att utgå ifrån innan samverkansarbetet kan börja.

Sid. 13-23

Vad kan en överenskommelse innehålla?

Om förutsättningar för en lyckad överenskommelse finns bör former och innehåll specificeras. Detta avsnitt samlar information om viktiga frågeställningar man bör diskutera internt och tänka på vid diskussioner med externa aktörer

Sidor 24-34

Ytterligare information och länkar

Vad behöver man tänka på i processen att ingå ett formellt avtal? Här finns information och länkar kring vad som är viktigt att tänka på.

Sid. 35-40

Andra exempel på överenskommelser

Hur har andra kommuner gjort vid samverkan eller upphandling? Här finns tips och råd från kommun som valt olika utbyggnadsstrategier, med goda resultat.

Sid. 41-52

Viktiga källor för vidare information

- Till höger finns länkar till flera organisationer och myndigheter som kan bistå med information, hjälp och stöd vid olika samverkansarbeten
- Kontakta gärna andra kommuner som har liknande utmaningar som era egna, för att höra hur man bemött utmaningar ni står inför
- För ytterligare information om möjligt stöd och vägledning i bredbandsutbyggnaden, läs gärna Bredbandsforums rapport om [Bredbandslyftet](#)

Organisationer med kunskap om bredbandsutbyggnad, upphandlingar och annan relevant information

- [Bredbandsforum](#)
- [Konkurrensverket](#)
- [Lantmäteriet](#)
- [PTS](#)
- [Regionala bredbandskoordinatorer](#)
- [SKR](#)
- [Svenska Stadsnätetsföreningen](#)
- [Upphandlingsmyndigheten](#)

Lagstiftning som kan vara aktuell i diskussioner om överenskommelser

- Listan inte är uttömmande, och juridisk rådgivning bör alltid konsulteras i enskilda fall

Lagstiftning	Kommentar
Lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter	Ger kommuner rätt att lämna olika former av bidrag, bistånd och stöd samt rätt att bedriva vissa typer av näringsverksamhet
Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU)	Bestämmelser om upphandling av varor och tjänster
Ledningsrättslagen (1973:1144)	Lag om vad som gäller för ledningsdragning i mark, tunnlar, kulvertar, rör etc.
Kommunallagen (2017:725)	Reglerar kommunernas organisation, verksamhetsformer och ansvarsområden
Konkurrenslagen (2008:579)	Syftar till att hindra att viss verksamhet eller avtal mellan parter begränsar eller snedvrider konkurrensen på marknaden
Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	Innehåller bestämmelser om hur myndigheter ska registrera, lämna ut och hantera allmänna handlingar
Dataskyddsförordningen och lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (2018:218)	Bestämmelse gällande behandling, lagring och hantering av personuppgifter

Länkbibliotek: juridik, upphandlingsförfarande och regler för stöd vid bredbandsutbyggnad

Innehåll	Länk
Allmän information om bredbandsstöd och regionalt/kommunalt bredbandsarbete från PTS	PTS information om bredbandsutbyggnad
Konkurrensverkets broschyr om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet	Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet
Konkurrensverkets vägledning inom konkurrens	Vägledning inom konkurrens
Konkurrensverkets överskådliga genomgång av regler för upphandling (LOU m.m.)	Upphandlingsregler – en introduktion
Kontaktuppgifter till SKR:s juridiska kompetens	Juridisk rådgivning och stöd åt kommuner
PTS-rapport från 2015 angående förutsättningar för mobila samhällsmaster från PTS. Innehåller en juridisk översikt som kan vara behjälplig även vid fibernätsutbyggnad	Förutsättningar för samhällsmaster
Tidigare material från Bredbandsforums arbetsgrupper	Tidigare material från Bredbandsforums arbetsgrupper
Upphandlingsmyndighetens information om EU:s regelverk för statsstöd	Regler för statsstöd
Upphandlingsmyndighetens information om vilket stöd och hur mycket stöd som får ges till t.ex. bredbandsutbyggnad	Villkor i den allmänna gruppundantagsförordningen
Översikt över regelverk för nyttjanderätt och ledningsrätt	Jämförelse mellan nyttjanderätt och ledningsrätt

Länkbibliotek: länkadresser till externa underlag

Innehåll	Länkadress
Allmän information om bredbandsstöd och regionalt/kommunalt bredbandsarbete från PTS	https://pts.se/sv/bransch/internet/bredbandsutbyggnad/
Bredbandsforums avslutade arbetsgrupper	https://bredbandsforum.se/avslutade-arbetsgrupper/
Konkurrensverkets vägledning om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet	https://www.konkurrensverket.se/konkurrens/vagledning-inom-konkurrens/#anchor0
Konkurrensverkets broschyr om konkurrensbegränsad offentlig säljverksamhet	https://www.konkurrensverket.se/globalassets/dokument/informationsmaterial/rapporter-och-broschyrer/konkurrensbegransande-offentlig-saljverksamhet.pdf
Konkurrensverkets överskådliga genomgång av regler för upphandling (LOU m.m.)	https://www.konkurrensverket.se/globalassets/dokument/informationsmaterial/rapporter-och-broschyrer/informationsmaterial/upphandlingsreglerna-en-introduktion.pdf
Kontaktuppgifter till SKR:s juridiska kompetens	https://skr.se/skr/ekonomijuridik/juridik/skrsjuristergerradgivningochstod.2107.html
PTS-rapport från 2015 angående förutsättningar för mobila samhällsmaster. Innehåller en juridisk genomgång som kan vara behjälplig även vid fibernätsutbyggnad	https://www.pts.se/globalassets/startpage/dokument/icke-legala-dokument/rapporter/2015/telefoni/forutsattningar-for-samhallsmaster-dnr-pts-er-2015-24.pdf
Tidigare material från Bredbandsforums arbetsgrupper	https://bredbandsforum.se/avslutade-arbetsgrupper/
PTS-rapport om kommuners roller på bredbandsmarknaden och undantag från den kommunala lokaliseringsprincipen	https://www.pts.se/globalassets/startpage/dokument/icke-legala-dokument/rapporter/2018/internet/kommuners-roll-pa-bredbandsområdet/kommuners-roller-och-ett-undantag-fran-den-kommunala-lokaliseringsprincipen-pts-er-2018-20.pdf
PTS vägledning om kommunernas roll på bredbandsmarknaden	https://www.pts.se/globalassets/startpage/dokument/ovrigt/ovrig-extern-info/pts_brochure_09.pdf
Regionala Bredbandskoordinatorer	https://bredbandsforum.se/bredbandskoordinatorer/
Upphandlingsmyndighetens information om EU:s regelverk för statsstöd	https://www.upphandlingsmyndigheten.se/statsstod/
Upphandlingsmyndighetens information om vilket stöd och hur mycket stöd som får ges till t.ex. bredbandsutbyggnad	https://www.upphandlingsmyndigheten.se/statsstod/den-allmanna-gruppundantagsforordningen-gber/villkor-i-den-allmanna-gruppundantagsforordningen/
Översikt över regelverk för nyttjanderätt och ledningsrätt	https://www.lantmateriet.se/sv/Fastigheter/Andra-fastighet/Tillgang-till-annans-mark/Jamforelse-mellan-nyttjanderatt-och-ledningsratt/

Andra exempel på överenskommelser

Översiktligt innehåll i detta diskussionsunderlag

Bakgrund

I det första avsnittet presenteras materialet, arbetsgruppen och dess uppdrag, och information om tidigare samverkansavtal och eventuella kommande överenskommelser. Här finns också information om andra strategier för vidare bredbandsutbyggnad.

Sid. 1-12

Förutsättningar för en lyckad överenskommelse

Det är inte självklart att överenskommelser om fördjupad samverkan kring bredbandsutbyggnad kommer nå önskad effekt. Detta avsnitt samlar tidigare erfarenheter om när samverkansarbete fungerat bra eller dåligt, och frågeställningar att utgå ifrån innan samverkansarbetet kan börja.

Sid. 13-23

Vad kan en överenskommelse innehålla?

Om förutsättningar för en lyckad överenskommelse finns bör former och innehåll specificeras. Detta avsnitt samlar information om viktiga frågeställningar man bör diskutera internt och tänka på vid diskussioner med externa aktörer

Sidor 24-34

Ytterligare information och länkar

Vad behöver man tänka på i processen att ingå ett formellt avtal? Här finns information och länkar kring vad som är viktigt att tänka på.

Sid. 35-40

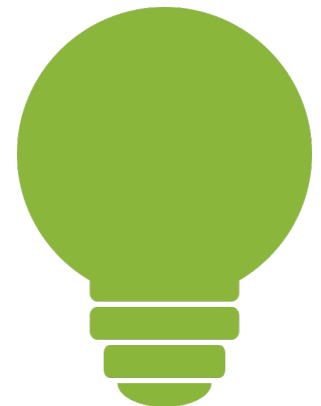
Andra exempel på överenskommelser

Hur har andra kommuner gjort vid samverkan eller upphandling? Här finns tips och råd från kommun som valt olika utbyggnadsstrategier, med goda resultat.

Sid. 41-52

Exempel på överenskommelser

- I det här avsnittet presenteras ett antal exempel där kommuner och andra aktörer har ingått olika typer överenskommelser
- Exempelkommunerna har valts utifrån geografisk spridning och samverkanspart samt för att visa på olika typer av samverkan
- Analys Mason har genomfört intervjuer med de kommuner och aktörer som finns bland exemplen och sammanställt resultatet i en beskrivning samt tips från kommunen
- Det har inte genomförts någon juridisk granskning eller värdering av de samverkansavtal som presenteras här
- Kontakta gärna kommunerna eller de regionala bredbandskoordinatorerna direkt för mer detaljer om respektive samverkansarbete

Kom ihåg!

- De juridiska förutsättningarna för er tänkta samverkan, t.ex. frågor kring upphandling och kommunal kompetens, behöver undersökas innan ni tecknar avtal.
- De flesta samverkansavtal har utformats utifrån lokala behov och förutsättningar. Använd dem inte som mallar utan inspiration, och anpassa ert avtal utifrån era behov och förutsättningar
- Har er organisation egna juridiska resurser, eller behövs extern kompetens?

Filipstad, Kristinehamn och Storfors kommun

- Kommunerna tog 2015 beslutet att inte bygga ut bredband i egen regi, utan begränsade sitt engagemang till samordnade och utbyggnadsfrämjande insatser
- Samverkansavtal tecknades med IP-Only år 2015 och ett fördjupat och juridiskt bindande avtal tillkom 2019. I kommunerna pågår nu en fullständig landsbygdutbyggnad av fibernät, som planeras vara avslutad 2021
- I kommunerna har s.k. medgivandeavtal mot vissa slutkunder prövats. Sådana innebär att kunder kan få fiber indraget i sin bostad, men att anslutningsavgiften betalas först när en fibertjänst börjar nyttjas (oavsett när i framtiden det sker)

Tips inför överenskommelser om samverkan

- Engagera politiken tidigt. I kommunerna fick man till en gemensam upphandling där alla tre kommuner ingick, mycket tack vare politiskt samarbete över kommungränserna
- Viljan att teckna samverkansavtal som inkluderar utbyggnad av nätet även i glesa landsbygdsområden kan underlättas genom att till exempel samordna samförläggning av kanalisation för bättre redundans och att inkludera utbyggnad av fibernätet mellan kommunala fastigheter
- Viktigt med en tydligt strukturerad projektorganisation där förvaltning, politiker, kommersiella aktörer, bredbandssamordnare och byggentreprenör ingår

Haparanda stad

- Kommunen har ett mindre stadsnät som erbjuder tjänster till företagskunder. Vissa delsträckor har byggts ut med hjälp av stödmedel från PTS och Tillväxtverket, men stadsnätet har inga privata kunder
- Kommunen tecknade ett samverkansavtal med Telia under 2017. För att Telia ska påbörja projekteringsarbete krävs att varje område uppnår en förutbestämd avtalsfrekvens. För tätort gäller 40% och för landsbygden gäller 70%. Trots att utbyggnaden inte kunnat göras i alla områden är bedömningen ändå att samverkansavtalet har bidragit till nya anslutningar som annars inte skulle tillkommit

Tips inför överenskommelser om samverkan

- ” — Reglera informationskanaler mot slutkund i avtalet. Det är viktigt att det finns en tydlig kommunikation till boenden om vart man vänder sig med frågor eller synpunkter på projekteringen och byggverksamhet
- Hantera efteranslutningsfrågor i avtalet, annars finns risk att vissa boende inte får anslutningserbjudanden efter det att ett område byggts klart
 - Engagera lokala krafter (t.ex. byalag) för att skapa intresse för bredbandsutbyggnaden. Att få information från en granne, istället för projektör eller säljare, kan göra att flera blir intresserade av att ansluta sig till fibernätet
 - Ta in juridisk kompetens med kunskap om kommunal verksamhet som granskar avtalsutkastet

”

Kalmar kommun

- Kommunen saknar ett eget stadsnät och det lokala energibolaget är delägt med EON. Det finns därför inte möjlighet att bygga ut fibernätverket genom ett ändrat ägardirektiv
- Utbyggnaden av fiber på Kalmar landsbygd har istället genomförts i samverkan med Telia
- Redan 2014 fanns ett samverkansavtal mellan parterna, och under 2017 tecknades ett utvecklat samverkansavtal där det bestämdes att Telia skulle bygga ut fiber i hela kommunen
- Som en del i samverkansarbetet har kommunen byggt delar av kanalisation i kommunen som Telia sedan fått hyra

Tips inför överenskommelser om samverkan

- ” — Konkretisera viktiga frågeställningar i avtalet, t.ex.; Hur hanteras oförutsedda kostnader? Vem leder projektet?
- Säkerställ att alla parter har god kännedom om lokala förutsättningar och villkor innan utbyggnaden börjar
 - Det är viktigt att det finns en tydlig projektorganisation och att denna koordinerar arbete mellan kommunen, aktören och byggentreprenör(er)
 - Arbeta gemensamt med att informera kommuninvånarna om det pågående anslutningsarbetet för att undvika dyra efteranslutningar

”

Katrineholms kommun

- Kommunen äger inget eget stadsnät, och beslut togs tidigt om att inte bygga ut ett sådant eftersom de ekonomiska förutsättningarna var utmanade (stor kommun med få större tätorter)
- Man hade sedan tidigare ett samverkansavtal med Telia i kommunen, och hoppades att stödmedel skulle nyttjas av flera aktörer för att bygga ut på landsbygden. Ett område (Floda) byggdes ut av IP-Only, men resterande landsbygdsområden blev inte ansluta
- Kommunen bestämde sig under 2018 för att istället upphandla utbyggnaden av bredband i hela kommunen. Man slöt avtal med Utsikt, som förband sig att erbjuda 95% av alla byggnader i kommunen en fiberanslutning. Resultatet har varit positivt, med ca 83% anslutna hushåll på landsbygden år 2021

Tips inför överenskommelser om samverkan

- ” — Var tydlig i er kravställning vid upphandlingen. Precisera t.ex. att X% av alla byggnader (inte bara hushåll) ska erbjudas fiber i kommunen. I Katrineholm fick ca 5000 fastigheter erbjudandet, där merparten aldrig hade fått ett sådant enbart genom kommersiell utbyggnad
- Jobba långsiktigt i dialog med kommuninvånarna för att säkerställa intresse för fiberutbyggnaden
 - Ta hjälp av den juridiska eller tekniska expertis som finns tillgänglig (i den egna organisationen eller externt) för att säkerställa att bra kunskapsunderlag tas fram inför upphandlingen
 - Ta hjälp av tidigare strategi- och planeringsarbete som gjorts i andra kommuner (ofta har regionala bredbandskoordinatorer samlat sådant material)

”

Region Gotland

- Gotland har en lång historia av att jobba med bredbandsanslutningar i landsbygdsmiljö. Sedan 1995 har man utvecklat möjligheter för alla gotlänningar att ansluta sig till internet, både genom trådbundna och trådlösa lösningar
- I oktober 2020 hade 92 procent av hushållen i tätort och 80 procent av hushållen i glesbygd tillgång till 100 Mbit/s-anslutningar (PTS Kartläggning omfattar inte fritidsfastigheter, men Gotland har även en mycket hög andel anslutna fritidshus)

Tips inför överenskommelser om samverkan

- ” — Ta hjälp av lokala krafter och nyttja lokala engagemang (t.ex. byalag eller socknar) för att skapa struktur och efterfrågan på kundsidan
- Engagera lokalbefolkningen i bredbandsutbyggnaden. Fördelarna med snabba bredbandsanslutningar är inte alltid uppenbara för personer utan teknisk kunskap. Att kunna förklara framtida användningsområden (t.ex. inom skola, vård och omsorg) är av stor betydelse för att privatpersoner ska vilja ansluta sig
 - Börja tidigt med upplysningsarbetet, för att säkerställa att det finns kännedom om olika tekniker och dess för- och nackdelar hos lokalbefolkningen
 - Om möjligt; bevara och vårda kompetensen kring kommunens bredbandsarbete i kommunen
- ”

Norrlandskommuners samverkan genom stadsnät

- Servanet är ett stadsnät som samägs av sex stycken kommuner (Härnösand, Ragunda, Strömsund, Sundsvall, Timrå och Ånge). Till ytan är stadsnätet det största i Sverige, med ca 30 000 enskilda kunder
- Kommunerna är själva nätägare och delägare i Servanet, för att överkomma lokaliseringsprincipen
- ServaNet ser fördelar med modellen i form utav ökad gemensam samverkan även inom andra teknikområden, såsom trygghetstjänster inom hemtjänsten

Tips inför överenskommelser om samverkan

- ”
- Använd gemensamma nätverksresurser för att pilottesta välfärdstjänster (t.ex. nattlarm inom äldrevården). På så sätt drar ni ytterligare nytta av det offentliga samverkansarbetet inom andra offentliga verksamheter
 - Använd det nätverk av stadsnät som finns för att lära er mer om vad som händer på bredbandsområdet
 - Jobba aktivt med upplysning och förankring av ert arbete med politiken, för att säkerställa att samverkan över kommungränsen håller även på politisk nivå
 - Samordna ansökningar av bredbandsstöd för att säkerställa att finansieringen nyttjas på ett så effektivt sätt som möjligt över kommungränserna
- ”

Sunne kommun

- Kommunen ligger i framkant gällande fiberutbyggnad i Värmland, med 79% anslutna och 93% passerade hem utanför tätort
- Utbyggnaden skedde i huvudsak under åren 2010-2014, med mindre och kompletterande utbyggnader under åren 2016-2019
- Sunne kommun utvärderade olika vägval, men tog tidigt beslutet att kommunens insats skulle begränsas till marknadskompletterande åtgärder
- Kommunen har idag ett fibernät som helt ersatt det äldre kopparnätet, då Telia även tog ett helhetsgrepp om utbyggnaden av fiber i hela kommunen

Tips inför överenskommelser om samverkan

- ”
- Samordna och stöd fiberföreningar i arbetet med att starta förening, söka stöd samt bygga anslutningsnät, för att säkerställa att kommersiella aktörer har tydliga kundgrupper att bygga ut till
 - Bistå med styrning och koordinering mellan fiberföreningar för att säkerställa tydliga och effektiva områdesindelningar
 - Informera i god tid slutkunder om kommande infrastrukturförändringar, för att öka efterfrågan på andra bredbandslösningar. Offentlig kommunikation till medborgare väger tungt, eftersom förtroendet för kommunen ofta är mycket högt
 - Säkerställ att det finns tillförlitlig information om boendeadresser och kontaktinformation till kommuninvånarna
- ”

Vingåker kommun

- Vingåker kommun var tidiga med att påbörja utbygganden av höghastighetsbredband, och 2014 byggde kommunen ut stamnät till flera orter. Anslutningsgraden var då ca 10%
- Sedan dess har man arbetat både internt (med strategi och uppföljningsarbete) och externt, genom samverkansavtal, för att öka antalet anslutningar i kommunen.
- Samverkansavtal skrevs med IP-Only 2015, med målet att bygga ut fiberanslutningar till alla fem kommunområden
- När fiberutbyggnaden är klar kommer ca 95 procent av hushållen i Vingåkers kommun ha fiber i sin närhet

Tips inför överenskommelser om samverkan

- ” — Var behjälpliga med er lokalkännedom när det byggs i kommunen. Frågeställningar som t.ex. *vilka områden som kan behöva mer bearbetning för att öka anslutningsvilligheten?* är kommunal kunskap som man kan tillföra alla utbyggandsaktörer
- Samordna den interna efterfrågan på bredbandstjänster. Kommunen har ofta mer behov än vad man tror när man hör med förvaltning och kommunalt ägda bolag (t.ex. vatten- och elbolag)
 - Jobba i god tid med att upplysa om när efteranslutningar kommer att ske i kommunen. Ofta finns det en okunskap hos kommuninvånarna om när sådant, vilket gör att man inte ansluter sig när möjligheten ges

”

